

Randers Kommune

Asferg Landsbyregistrering 2011

Asfergs historie

Oprindelse

Asferg var for 200 år siden blot to rækker gårde langs Østergade/Vestergade. Asfergs styrede gårdstruktur kan minde om den rektangulære, regulerede vejfortebys, men byen er kategoriseret som en slynget vejby. Grunden er sandsynligvis, at vejforten ikke har haft den bredde og det format, som kendetegner de rektangulære regulerede fortebyer. Original-1-kortet fra 1816 indikerer i hvert fald, at forten er meget smal, og at arealet mellem gårdene snarere har været optaget af køkkenhaver end af fælles kvægdriftsareal.

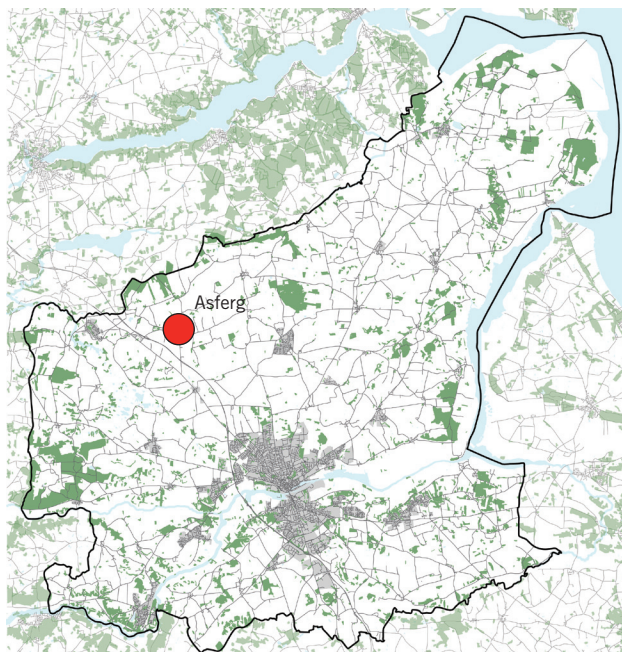
Byudvikling

Asferg har allerede i 1700-tallet været en relativ stor landsby med over 20 gårde og to småhusbebyggelser hhv. midt i byen syd for Vestergade og længst mod vest, nord for Ejstrupvej.

I andelstiden fra omkring 1880 udviklede Asferg sig meget. I denne periode blomstrede flere erhverv, og Asferg fik både en bager, en købmand, en sparekasse og et missionshus. Byens stadig aktive skole er ligeledes bygget i denne periode.

Efter 1960 har Asferg udviklet sig kraftigt mod nord med en stor parcelhusenklave og et ældrecenter, beliggende centralt i denne byudvikling. Udviklingen har medført en del udskiftninger i byggeriet langs Østergade/Vestergade, hvor kun få gårde er tilbage.

I disse år bygges der på en udstykning ved Søndergade. Des-

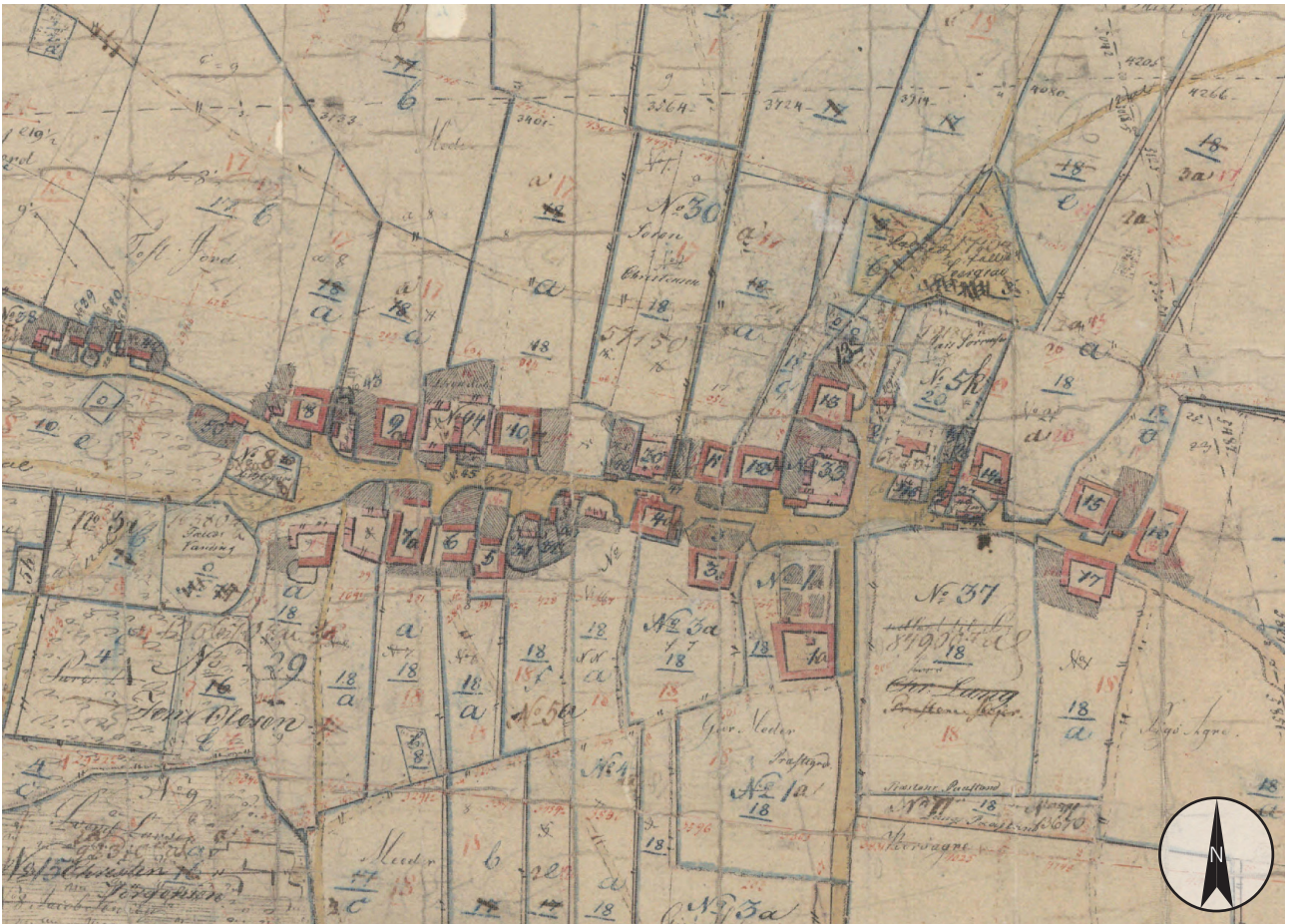
være for oplevelsen af Asferg, vil bebyggelsen komme til at skærme for kigget til præstegården og svække oplevelsen af Asferg som landsby markant.

Asferg er i dag en af kommunens større landsbyer med 591 indbyggere i 2010.

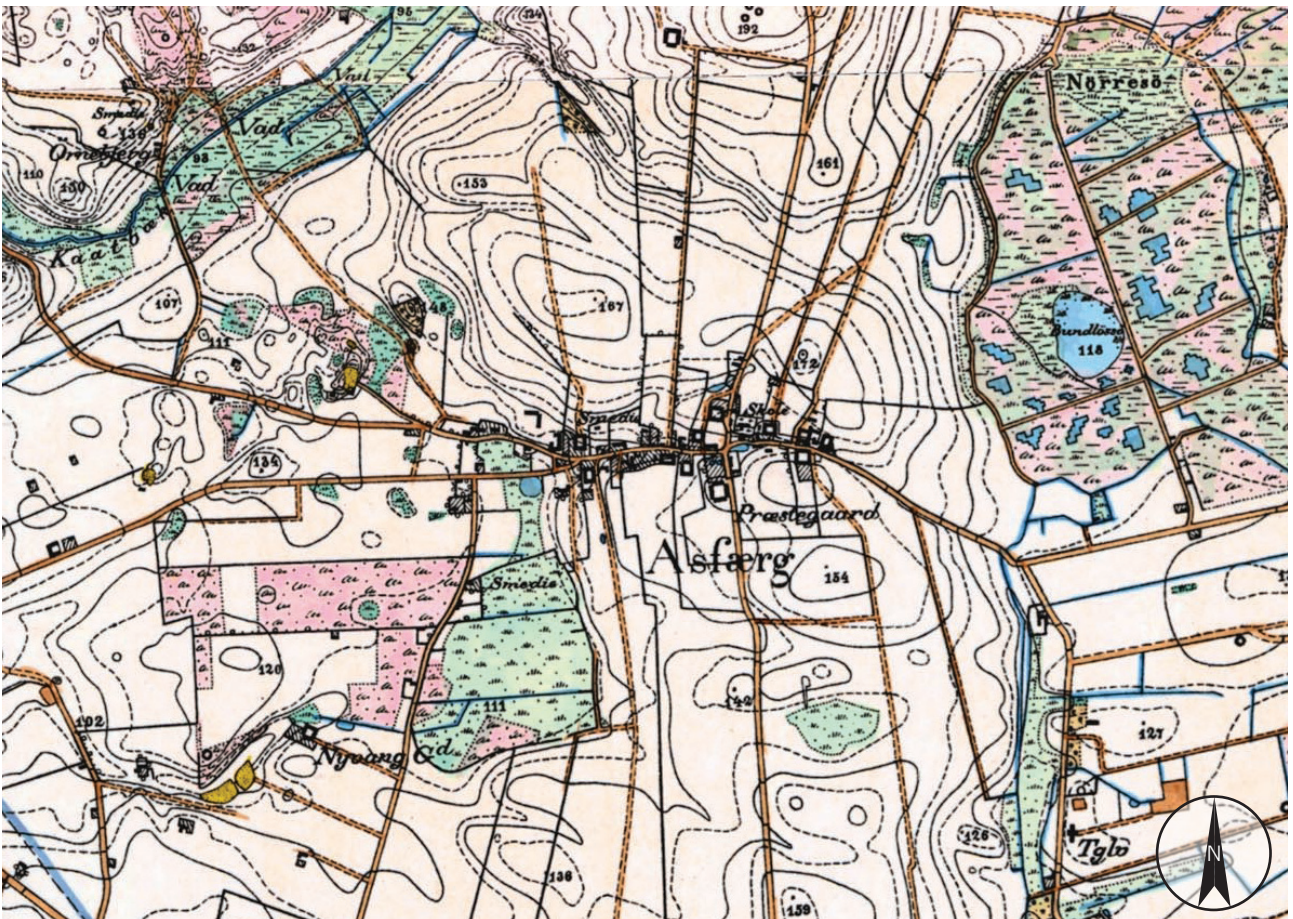

Luftfoto 2010. Asferg med de gamle gårde beliggende mod syd langs Østergade/Vestergade og den nye by nord for.

Asfærg i 1816, 1:5000. Gårdene ligger organiseret i to rækker hhv. nord og syd for Østergade/Vestergade.

Asfærg, 1842-1899 1:20.000

Topografi og landskab

Landskab

Asferg ligger i et kuperet landskab med flere hævede plateauer, der er af forholdsvis stor udstrækning. Nord for landsbyen løber Kåtbæk med et bredt dalstrøg omkring sig. Kåtbæk fungerer som afvandingskanal for det bakkede landskab. Kåtbæk Hede lå før i tiden nord for dalstrøget. I dag er der kun mindre dele tilbage.

Syd for Kåtbæk består landskabet af jævne morænebakker. Her ligger også Ashøj, som er det højeste punkt i området med 59 moh.

Beliggenhed

Asferg ligger på toppen af plateauet ved Kåtbæk-dalen, der ligger umiddelbart nord for landsbyen. Bakkerne i Asferg er begrænsede, men landsbyen omkranses af det mere kuperede landskab, skabt af dalen omkring Kåtbæk. Syd for byen er det de jævne morænebakker, der dominerer.

Nord for Asferg stiger terrænet. Det kan ses på bebyggelsen på den nordlige side af Ejstrupvej, der ligger en smule højere end gadeniveau. Især ved den store Moetoftgård er stigningen i landskabet tydeligt.

Oplevelse

Rundt omkring i Asferg er der flere steder gamle træer, der tilfører byen et grønt islæt. Især omkring Præstegården understreger beplantningen meget fint gården samt den omkringliggende gadestruktur.

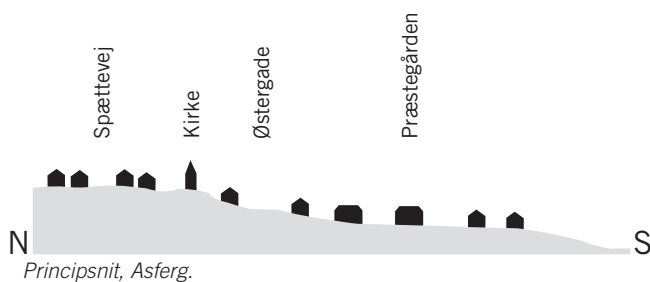
Når man ankommer til Asferg fra syd gennem Søndergade, er noget af det første man møder præstegården på venstre side af vejen. Gården står som det primære element ved ankomsten og er meget fin. Dog er området umiddelbart syd for Præstegården under udvikling, hvor nye parcelhuse skyder op. På registreringstidspunktet ligger kun to huse, hvorfor Præstegården stadig er den mest dominerende. Når hele det nye område er bebygget, vil denne givet vis sløres kraftig.

Fra de andre indgange til byen er det primært de fine kig ud over landskabet, der præger disse.

Der er fra Asferg udsigter til det blødt bakkede landskab. Der er endvidere en fin sigtelinie fra udkanten af byen, ved Østergade, til kirketårnet.

Moetoftgård ligger tydelig højere end Ejstrupvej foran.

Funktioner og infrastruktur

Funktioner

Asferg er med sin store parcelhusområde blevet en udpræget boligby. Alligevel er halvdelen af byens seks gårde stadig i drift, hvilket må siges at være ret usædvanligt for en nutidens landsby.

Det er muligvis på grund af netop disse gårde, at Asferg Smede & Maskinforretning stadig lever i bedste velgående. Smeden i Asferg er endnu ikke blevet et unødvendigt hverv i landbrugsøjemed, som det ses i mange andre landsbyer, hvor der måske kun er en enkelt gård tilbage, der stadig er i drift.

Ud over Asferg Smede & Maskinforretning er der også en lille købmand midt i landsbyen, der trofast støttes af byens borgere, og det er i høj grad her man mødes. Tidligere var der både slagter, bager, grillbar, bank samt endnu en købmand i byen, men alle disse er lukket. Den nuværende købmand er oprettet som andels-købmand, hvor mange af byens borgere har andel i den for at kunne sikre dens eksistens fremover.

Den gamle landsbyskole fra 1914 er stadig en del af Asferg skole, men er sidenhen udvidet. Den gamle skolebygning fungerer i dag som skolens administrationsbygning og bliver altså stadig brugt. Skolebørnene er yderst vigtige for Asferg i fht. at generere liv i landsbyens gader. Det samme gør sig gældende for Purhus Idrætsforening, der holder til i træningshuset ved det lille stadion i Asferg. Idrætsforeningen har eftersigende stor opbakning af lokalsamfundet og er derfor endnu et vigtigt aktiv for Asferg.

Ud over skolen besidder Asferg et forsamlingshus, en kirke samt et større ældrecenter.

Infrastruktur

Det nye parcelhusområde udgør med sin markante gridstruktur den nordlige del af Asferg og står som modpol til det gamle slyngede vejforløb Vestergade/Østergade. Den gennemgående landsbygade kan spores tilbage til nogle af de første kort over Asferg, hvor de to gader var en del af byens forteareal.

Asferg ligger godt knyttet op til både centerby, lokalcentre og Randers gennem mere eller mindre direkte vejforløb. Der er ca. 12 km til Randers gennem Søndergade og videre ad Hovedvejen. Centerbyen Spentrup ligger, hvis man kører over Hvidsten, ca. 8,5 km væk og der er kun 5 km til Fårup, som er det nærmeste lokalcenter.

Asferg Smede- og Maskinmesterforretning lever stadig.

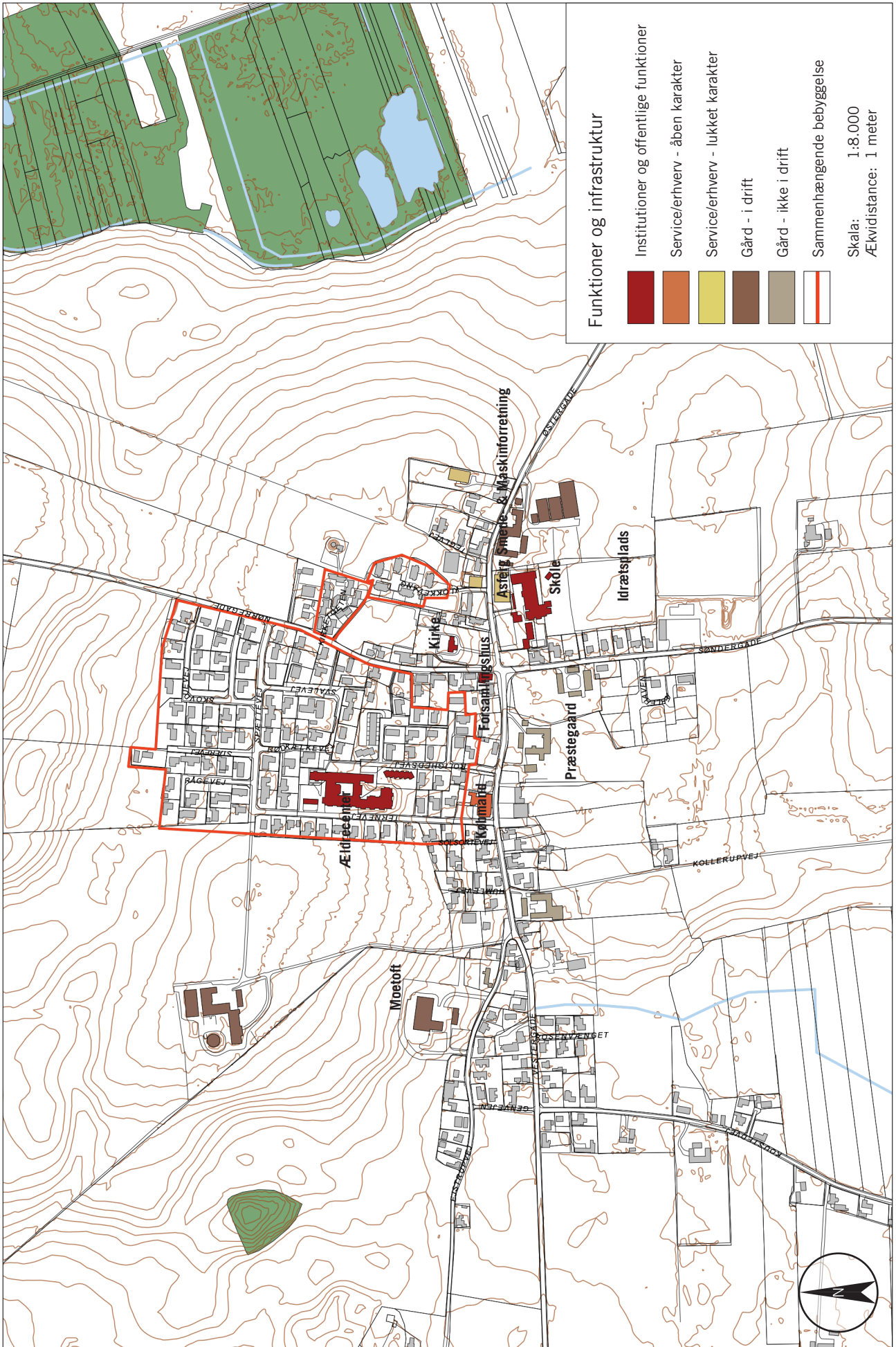

Man er glad for den lille købmand i Asferg, der synes velbesøgt.

Her ses den gamle landsbyskole, der til dags dato stadig er en aktiv del af Asferg Skole. Den nyere del ses i baggrunden.

Bebyggelse, arkitektur og kulturmiljø

Bebyggelsesstruktur

Asfergs historiske struktur er den øst-vest-gående gadestrækning bestående af Østergade og Vestergade. Landsbyens naturlige centrum har altid ligget ved krydset mellem Nørregade og Søndergade. Her ligger kirken og præstegården, og senere er forsamlingshuset og skolen kommet til. Der har før i tiden været et mere udbredt butiksliv langs Vestergade, end der er i dag. På trods af dette opfattes vejkrydset stadig som Asfergs bymidte.

Den nytilkomne bydel er meget rigid i sin opbygning med parcelhuse organiseret i vænger, og ligger i et fast grid med kun få afvigelser. Ældrecenteret ligger i en markant åbning blandt de parcelhusene, men indordner sig med en diskret arkitektur.

Arkitektur

Asferg Præstegård, der er genopført efter en brand i 1838-39, er byens største og bedst bevarede anlæg. Gården har fire separate længer. Driftslængerne er alle i bindingsværk, mens stuehuset er grundmuret og gulkalket. Den store, stråttækte agerrumslade i regulært bindingsværk er anlæggets mest karakteristiske bygning. Laden er bred med port i gavlens ene side, der giver adgang til en lang køregang. Laden er enkel med en flot tagform, som i dag er indrettet til museum.

Der er flere fine eksempler på bedre byggeskik i Asferg, men husene er noget ombyggede og den klare, enkle arkitektur og det gedigne håndværk, kan være svært at få øje på. Vestergade 24 er et eksempel på et sådan ombygget hus. Oprindeligt var huset et enkelt, muret, hvidkalket hus med små gesimser under et harmonisk halvvalmet tag, med smalle udhæng. I dag har huset bredkarmede plastvinduer, eternittag uden valm og fremstår i en blodrød farve. Skal landsbyerne bevare deres særlige kvaliteter, må der sikres en bedre forståelse for husenes identitet og særlige detaljer i forbindelse med vedligehold og renovering.

Asferg kirke menes at være en af de ældste kirker i Danmark, hvor tårn, skib, kor og våbenhus er opført samtidig. Kirken er fra omkring år 1100 og rummer gotiske træk i bl.a. hvælvene i skibet.

Præstegårdsanlægget er udpeget til kulturmiljø. Gården er delvist pigstensbelagt, og anlægget udgør en flot helhed.

Præstegårdsanlæggets sydlige længe er en stor lade, hvor der i dag er udstillet landbrugsredskaber fra perioden 1970-1930.

Vestergade 24 er opført i 1928 som en enkel, flot villa med enkle dekorationer og detaljer. Foto: Purhus Lokalarkiv

Nu fremstår huset uoriginalt med eternittag, brede udhæng, uden valm samt vinduer og en farve, der ikke passer til huset. Foto: Purhus Lokalarkiv

Afgrænsning og byggemuligheder

Afgrænsning

Asferg var oprindeligt en langstrakt landsby, hvor alle gårdene lå direkte ud mod landskabet. Gårdene lå relativt tæt på en række og definerede gaderummet.

Den lille småhusbebyggelse ved Ejstrupvej vest for byen, har ligget lidt for sig selv. I dag er byen sammenhængende helt ud til denne bebyggelse og grænserne mod landskabet defineres af hække.

Det store nye parcelhusområde mod nord slører den langstrakte karakter noget, men da gårdene er skiftet ud med byhuse på denne strækning, virker byen sammenhængende. Grænsen omkring parcelhuskvartererne udgøres som det oftest er tilfældet af hække.

Asfergs sydlige grænse er, som den eneste, ikke præget af parcelhuse, og gårdene ligger fortsat ud mod det åbne land. Den nye udstykning syd for præstegården vil dig sløre dette billede betragteligt.

I takt med udbygningen af byen er den overført til byzone, så det i dag kun er gårdene, der ligger i landzone.

Byggemuligheder

Der er pt. udpeget to områder til bebyggelse i Asferg. Det ene, Æblehaven, ligger ved Søndergade umiddelbart syd for præstegården. Det andet ligger syd for Vestergade 5 og udgør et areal på omkring 1,3 ha. Begge disse områder er ud fra et bevaringsmæssigt synspunkt u hensigtsmæssige, da de slører den sidste fritliggende side af Asferg og dennes kontakt med landskabet.

I Asferg kan der peges på få fremtidige udstykningsmuligheder, som ikke vil svække oplevelsen af den gamle landsby. Et sådan areal kan være vest for Ternevej ud mod Asferggaard. Her vil den nye bebyggelse være en naturlig fortsættelse af parcelhusenklaven og ligge bag eksisterende småhuse, og vil derfor kun være synlige i begrænset omfang fra Vestergade.

Der er enkelte tomme grunde i Asferg, der kan bebygges, men mange er indtaget til større haveanlæg og vil ikke nødvendigvis bidrage til at styrke bebyggelsesstrukturen.

Mange bygninger langs Vestergade er formålsbestemte til f.eks. bankvirksomhed, detailhandel m.v. Disse bygninger bør, hvis de i fremtiden skal anvendes til beboelse, tilpasses deres nye formål. Dvs. at udearealerne såvel som husets indvendige udformning bør tilpasses beboelsesformål.

Tomme byggegrunde vest for Søndergade med flot udsigt over det åbne landskab.

Den gamle brugsforening er i dag beboelse, hvilket har medført at facaden er væsentlig ændret. Det er oplagt at gennemføre en tilpasning af bygningen, så den bedre tjener sit formål og formidler historien.

Sammenfatning

Asferg ligger i et bakket landskab med den store Asferg Mose øst for byen. I alle andre retninger strækker de opdyrkede marker sig ud over bakkerne.

Asferg har samlet momentum i de to primære vækstperioder i landsbyens historie. Nemlig andelstiden omkring år 1900 og parcelhus-tiden efter 1960. Asferg har i dag så stort et opland, at både købmanden og skolen er bevaret. Desuden er der et højt aktivitetsniveau i forsamlingshuset, der ligger centralt i byen.

Netop miljøet omkring det gamle vejkryds er en af Asfergs styrker. Her ligger foruden forsamlingshuset, kirken, skolen og præstegården, der alle er karakteristiske bygninger.

Der er kun få af de gamle gårde tilbage i Asferg, og vedligeholdelsesstandarden er desværre svingende.

Det er ikke tilfældet med præstegården, der er pænt vedligeholdt og udgør et flot lille miljø i landsbyen. Den er desuden allerede på listen over kulturmiljøer i Randers Kommune.

Også den gamle skole er værd at bevare. Den gamle rødstensbygning fra 1914 er fortsat i brug og dominerer skolekomplekset, der er udbygget af flere omgange.

Sårbarheder

Asfergs oprindelige langstrakte struktur er temmelig sløret, men syd for Vestergade eksisterer en del af gårdrækken stadig. Denne historiske rest er sårbar overfor udtynding i gårdanlægene og bebyggelse på markerne langs bebyggelsen.

Hovedgaden i Asferg er præget af de mange forretninger, der tidligere har ligget her. Hovedgadens forløb er defineret af disse bygninger, som tidligere har været meget åbne, men udstillingsvinduer og inviterende hovedindgange er med tiden erstattet af blændinger, og gadeforløbet kan i dag virke lukket. Hovedgaden, som altså før var landsbyens ansigt udadtil, lukkes mere og mere, hvilket medfører at byen virker afvisende og lukket. Især Vestergade er sårbar overfor yderligere afblænding og lukning af facaderne.

Anbefalinger

- Ombygninger af huse og facadeændringer i Vestergade skal overvejes nøje, for at byens åbenhed sikres.
- Området omkring Asferg præstegård bør friholdes for bebyggelse ud over den allerede planlagte.
- Fremtidig udbygning bør ske nordøst for byen i forlængelse af de eksisterende parcelhusområder.
- Følgende bygninger SAVE-registreres: Østergade 2 (den gamle skoles hovedbygning), 16 (den gamle brugsforening), 22, 24 og 30, Vestergade 1, 2 (forsamlingshuset) og 19, Ejstrupvej 4 og Søndergade 2 (præstegården) samt Østergade 10 og 13.

Asferg fra luften med en af de gamle gårde i forgrunden og de store parcelhusområder der breder sig mod nordvest. Foto: Purhus Lokalkativ

Øster-, Vester-, Nørre- og Søndergade mødes midt i Asferg, hvor både skolen, kirken, forsamlingshuset og præstegården ligger.

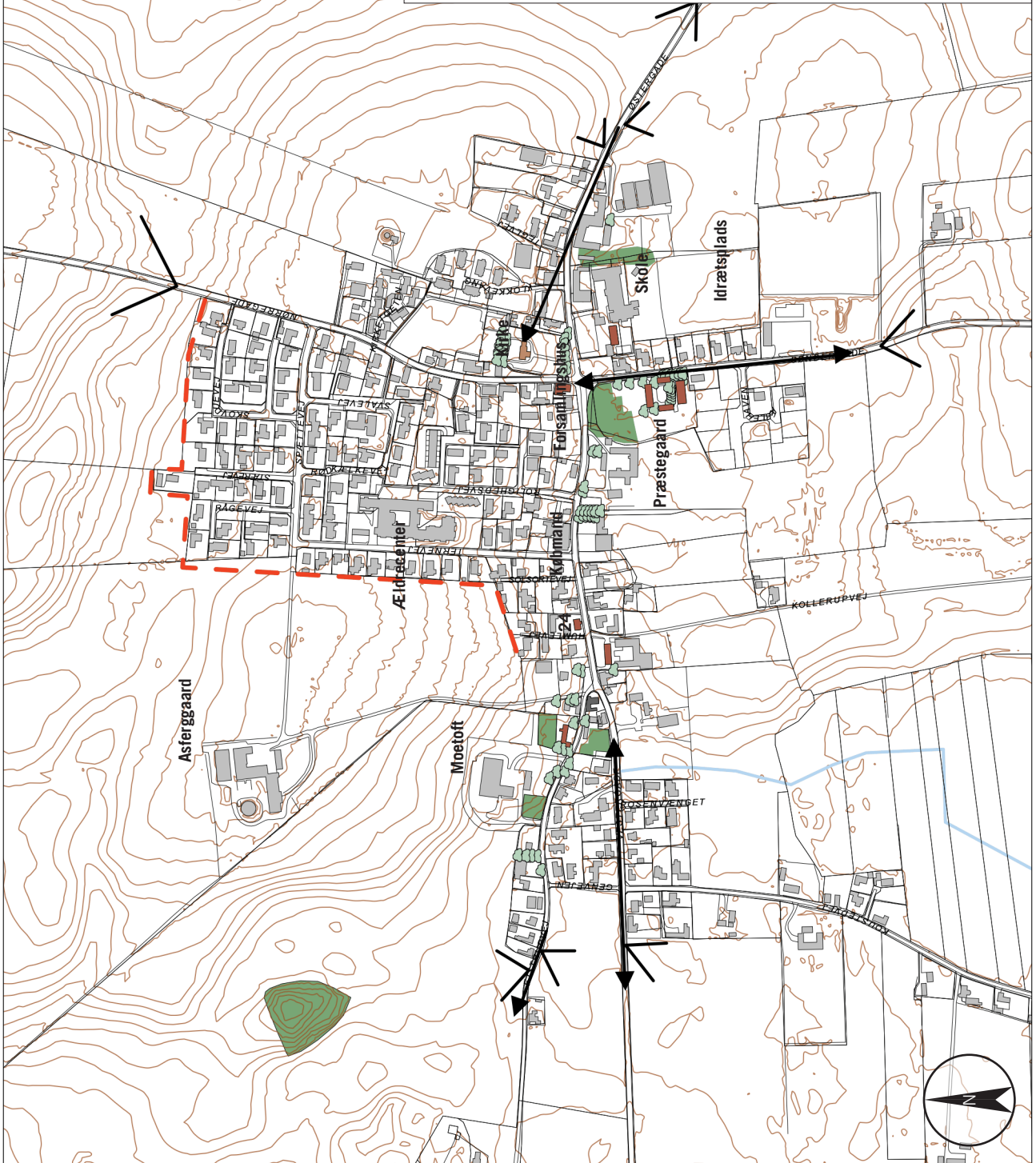
Et kig ned ad Ejstrupvej. Det lille hus under træet er en gammel grillbar, en rest fra en tid hvor Asferg havde et højere serviceudbud.

Sårbarheder og anbefalinger

	Speciel/bevaringsværdig bygning
	Dominerende bygningsværk
	Markant rumskabende bebyggelse
	Skæmmende bygning
	Kulturmiljø
	Vigtigt landskabstræk
	Vigtig grænse - fastholdes
	Markant grænse
	Sigtelinie - friholdes
	Udsigt - friholdes
	Betydningsfuldt træ - bevares
	Fortidsminde

Stadsarkitektens Kontor
Randers Kommune
Laksetorvet 1
8900 Randers
www.randers.dk